The adaptation directions in the structure of the personality potential

O. Lytvynenko

Odessa I.I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine

Article info

Received 10.06.2018

Accepted 31.10.2018

Odessa I.I. Mechnikov
National University, Odessa,
Ukraine

Литвиненко, О.Д. (2018).
Особливості адаптаційних
напрямів у структурі
потенціалу особистості.
Fundamental and applied
researches in practice of
leading scientific schools, 29
(5), 53–58.

Lytvynenko, O. (2018). The adaptation directions in the structure of the personality potential. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools, 29 (5), 53–58.

The article is devoted to the results of an empirical study of the structure of the potential of the individual. The basic approaches of psychological science to the understanding of the potential sphere of the personality and its connection with the basic personal and social characteristics are revealed. In science, there is no single approach to the semantic filling of the category of "potential": human capacity includes ability to work, ability to work, special abilities, activity and practical experience, ontogenetic reflexion, temporal organization of personality, peculiarities of its psychological health. A separate place is the study of individual psychological and socio-psychological resources in the structure of the personality potential.

In the context of the study, the adaptive potential is considered as a complex system of psychological, socio-psychological and psychological properties and qualities that are actualized by the individual to create and implement new behavioral programs in changed conditions of life.

There are three separated levels of interaction of adaptation directions: individual, personal and behavioral.

The individual level reflects the natural layer of the psychological properties of the individual as the basis for the development of character and personality development, and the differential and holistic influence of personal psychological properties on the psychological peculiarities of the adaptive potential, reproduced in the form of volitional, emotional, self-actualizing and physical potentials, is considered on a personal level. Influence of the personal level on behavioral, demonstrates the result of the manifestation and development of certain potentials on socio-psychological peculiarities

Key words: personality; individual level; personality level; behavioral level; adaptive potential; dominant mood.

Особливості адаптаційних напрямів у структурі потенціалу особистості

О.Д. Литвиненко

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Одеса, Україна

Стаття присвячена результатам емпіричного дослідження структури потенціалу особистості. Розкрито основні підходи психологічної науки до розуміння потенційної сфери особистості та її зв'язку з основними особистісними та соціальними характеристиками. В науці не існує єдиного підходу до семантичного наповнення категорії «потенціал»: до людських потенціалів відносять працездатність, працеспроможність, спеціальні здібності, активність та практичний досвід, онтогенетичну рефлексію, часову організацію особистості, особливості її психологічного здоров'я. Окреме місце займає вивчення індивідуально-психологічних та соціально-психологічних ресурсів у структурі потенціалу особистості.

В контексті дослідження адаптаційний потенціал розглядається як складна система психологічних,

соціально-психологічних та психічних властивостей та якостей, що актуалізуються особистістю для створення та реалізації нових програм поведінки у змінених умовах життєдіяльності.

Виокремлені рівні взаємодії адаптаційних напрямів, а саме індивідний, особистісний та поведінковий.

Індивідний рівень відображає природний шар психічних властивостей особистості як підґрунтя розбудови характеру та розвитку особистості, на особистісному рівні розглядається диференційний та цілісний вплив особистісних психічних властивостей на психологічні особливості адаптаційного потенціалу, які відтворені саме у вигляді вольового, емоційного, самоактуалізаційного та фізичного потенціалів. Вплив особистісного рівню на поведінковий, демонструє наслідок прояву та розвитку визначених потенціалів на соціально-психологічні особливості.

Ключові слова: особистість; індивідний рівень; особистісний рівень; поведінковий рівень; адаптаційний потенціал; домінуючий настрій.

Вступ

У психологічній науці потенціал розглядається як джерело прихованих можливостей досягнення цілей, спрямованість, що надає людському життю цінність і сенс. Сьогодні проблема потенційних можливостей людини набула нового звучання у зв'язку зі зростанням темпу і змін у всіх сферах життя. Сучасний динамічний світ потребує нового підходу до вирішення проблеми потенціалу, основний акцент ставить на динамічних аспектах особистості - готовності до бажаних змін і стійкості до небажаного, нових підходах до особистісних характеристик та їх вимірювання. Поняття «особистісний потенціал» розкриває ідею змінюваної особистості у змінюваному світі. Дослідження особистості та її ресурсів передбачає вивчення не тільки актуальної ситуації розвитку, але і потенційних можливостей та компетенцій, на основі яких будується та регулюється діяльність, розвивається здатність швидко змінювати дії у відповідності з новими умовами; визначається міра можливостей у самоздійсненні та самореалізації тощо. Одними із важливих чинників, що впливають на потенційну сферу особистості, є її здатність до онтогенетичної рефлексії та рівень психологічного здоров'я.

Теоретичні основи дослідження

У психологічній науці потенційна сфера особистості інтерпретується по-різному. Так, на думку М.К.Мамардашвілі, поняття «потенціал», «можливість» необхідно змістовно розрізняти, оскільки потенціал є можливістю, яка самоактуалізується, володіє силою самоздійснення, прагне до своєї реалізації незалежно від ставлення суб'єкта (Мамардашвілі, 2012), а Ж. Нюттен наголошував, що потенційне закладене у прогнозах особистості, у її часовій перспективі, онтогенетичній рефлексії, які при умовах активності особистості і благоприємному рівні якості життя можуть стати актуальними (Нюттен, 2004). Важливим напрямом дослідження потенціалів є виділення їхньої ролі в процесі адаптації та становлення психологічного здоров'я особистості (Philips, 2000). У практиці життя потенціал особистості може сприяти розумінню себе, самоконтролю, адекватному реагуванню на зовнішні впливи, а також забезпечує підтримку психологічної рівноваги і гармонії особистості (Yan, 2009). Окреме місце у сфері потенційного в структурі особистості займають індивідуально-психологічні характеристики і

властивості особистості, такі як мудрість, суб'єктивне благополуччя, життєстійкість (Леонтьєв, 2014).

В.О. Ананьєвим запропоновано гармонійне розкриття потенціалів, які формують в певному сенсі структуру особистості, що стає запорукою цілісного розвитку особистості (Ананьєв, 2006). Кожен потенціал важливий сам по собі та впливає на всі інші, тож головна мета кожної свідомої людини – максимальне розкриття кожного з них. В.О. Ананьєв вважав, що на основі вивчення адаптивної поведінки людини, її психофізіологічних механізмів, систематизації знань про поведінку ризику та поведінку, що сприяє благополучному функціонуванню людини, можливо оцінити та описати потенціал особистості для пристосування в навколишньому світі.

Зараз проблема потенціалу особистості потребує нового підходу у зв'язку з важливими змінами у всіх сферах життя та суспільства, коли закономірності позитивного розвитку особистості неможливо зводити лише до рівня усунення проблем і порушень (Seligman. Park, Peterson, 2013); на чільне місце виходять динамічні аспекти особистості – готовність до бажаних змін і стійкість до небажаних, до створення і реалізації нових програм поведінки в змінених умовах життєдіяльності (Завацька, 2012).

Адаптаційний потенціал як інтегральне утворення розглядається нами як складна система психологічних, соціально-психологічних та психічних властивостей та якостей, що актуалізуються особистістю для створення та реалізації нових програм поведінки у змінених умовах життєдіяльності. Отже, потребує додаткового вивчення потенціалу особистості у контексті важливих індивідних, особистісних та поведінкових характеристик.

Мета статті

полягає у розкритті результатів емпіричного дослідження особливостей показників потенціалу особистості, його основних складових.

Для досягнення мети поставлено такі завдання: 1) розкрити особливості підходів до розуміння потенціалу особистості та його зв'язку з основними особистісними та соціальними характеристиками; 2) виділити та емпірично дослідити рівні взаємодії адаптаційних напрямів (індивідний, особистісний та поведінковий); 3) диференціювати вольовий, емоційний, самоактуалізаційний та фізичний потенціали розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розглядаючи адаптаційний потенціал як складну ієрархічно-паритетну систему, нами були виокремлені рівні взаємодії адаптаційних напрямів, а саме індивідний, особистісний та поведінковий.

Індивідний рівень відображає природний, незмінний шар психічних властивостей особистості. Юнгіанська типологія викриває характер сприйняття суб'єктів зовнішнього чи внутрішнього світу, спираючись на базові психічні функції, як відчуття, мислення, почуття та інтуїція, задля адаптації та психологічної орієнтації у просторі існування (табл. 1).

Таблиця 1

Описові характеристики за опитувальником «Юнгіанська типологія особистості»

Показники	S/SES	K/SEK	M	SD
Екстравертно-мисляча установка	0,188	-4,791	7,803	4,264
Екстравертно-чуттєва установка	-0,066	-5,035	8,149	4,317
Екстравертно-сенсорна установка	0,506	-4,915	7,709	4,291
Екстравертно-інтуїтивна установка	-0,328	-5,238	8,299	4,446
Інтравертно-мисляча установка	0,634	-4,983	8,172	4,383
Інтравертно-чуттєва установка	0,416	-5,027	7,835	4,443
Інтравертно-сенсорна установка	0,021	-4,723	7,828	4,222
Інтравертно-інтуїтивна установка	-0,207	-4,659	8,170	4,263

Виявлено середній рівень визначеності екстравертно-мислячої направленості ($M=7,803$, $SD=4,264$), що характеризує помірну схильність до планування власного часу та простору діяльності, дотримання правил, надання переваги конкретним діям, аніж філософським роздумам. Екстравертно-чуттєві психологічні типи узгоджують почуття з об'єктивними ситуаціями і загальнозначущими цінностями. Респонденти за цим типом набули рівню вище за середній ($M=8,149$, $SD=4,317$). Їм притаманне домінування відчуттів перед логічним мисленням, їхні думки та висновки ґрунтуються на чуттєвому сприйнятті дійсності.

Природне почуття реалізму визначає провідний напрям взаємодії із навколишнім середовищем екстравертно-сенсорних психологічних типів. Найменша вираженість за даним типом ($M=7,709$, $SD=4,291$) визначає посередню пристосованість до реальності, невеликих шукачів чуйних та гострих задовольень. Екстравертна інтуїція визначає напрям пошуку можливостей, не зважаючи на загальновизнані цінності надихає даний тип на реалізацію нових справ та майбутніх досягнень. За цим типом визначений найвищий рівень серед досліджуваних ($M=8,299$, $SD=4,446$). Вони більш чуттєві до всього нового та незвіданого, витрачаючи багато сил та насаги на підкорення нових вершин. Мислення інтровертного психологічного типу спрямовано до розвитку ідей, проте дуже туманно виглядає застосування їх у реальному світі. Значення середнього арифметичного $M=8,172$ та стандартне відхилення виборчого середнього $SD=4,383$ свідчать про поглибленість думок респондентів, певне ясне та чітке уявлення суті провідної діяльності, прихильності розумно усвідомлених мотивів та ідей. Респонденти Інтровертно-чуттєвого типу відрізнялись суб'єктивним ставленням до життєвого перебігу, намагаються бути

певною мірою спостерігачами, часом мовчазними та відстороненими ($M=7,835$, $SD=4,443$).

За розглядом описових характеристик сенсорного типу можна сказати ($M=7,828$, $SD=4,222$), що респонденти не були відзначені перевагами врівноваженості та внутрішньої гармонії, керувались власними відчуттями реальності, проте не шанували їх за головніше. Інтуїція орієнтована на реальність психічну, тобто особистості такого типу спрямовані на отримання невідомих образів та ірраціональних дій з притаманною символічністю та загадковістю. Респондентам даного типу було близьке певне оперування неявними образами та балансування на перетині реального та уявними світами, переживаннями ірраціональної природи сутності ($M=8,170$, $SD=4,263$).

На особистісному рівні досліджено диференційний та цілісний вплив особистісних психічних властивостей на психологічні особливості адаптаційного потенціалу, які виокремлені у вигляді вольового, емоційного, самоактуалізаційного та фізичного потенціалів.

Вольовий потенціал – здатність людини до самореалізації; вміння ставити цілі і досягати їх, вибираючи адекватні засоби. Проведемо оцінки середнього рівню вираженості показників досліджуваної групи.

У вибірці виділено середній рівень відповідальності ($M=4,524$, $SD=2,319$). Досліджуваним притаманні несистематичні прояви безвідповідальності та безпечності, певною мірою ненадійність та несерйозне ставлення до життєвого процесу. Домінування активної та ініціативної позиції визначається не досить виразно ($M=5,592$, $SD=2,51$). Респондентів не можна назвати занадто діяльними, проте вони пасивною поведінкою теж не відрізняються, натомість їм бракує рішучості та насаги на досягнення результатів та втілення замислених прагнень ($M=4,597$, $SD=2,257$). Витримка та терпіння досліджуваних ($M=5,220$, $SD=2,888$) визначає їх здатність нести протистояти складнощам на життєвому

та кар'єрному шляху. Проте наполегливість втрачає позиції стійкості ($M=3,924$, $SD=1,988$) та відступає перед натиском внутрішніх сумнівів та зовнішніх обставин. Можливо така ситуація відбувається за браком енергії та внутрішньої наснаги ($M=4,506$, $SD=2,291$), що в край необхідна для активних та ведучих дій та оптимістичного настрою. Уважність та зосередженість не є сильною стороною вольових особливостей

досліджуваних ($M=4,522$, $SD=2,383$), проте труднощі мають відступати перед силою прагнень та досягнень досліджуваних ($M=5,233$, $SD=2,652$).

Емоційний потенціал будемо розуміти як здатність людини конгруентно виражати свої почуття, розуміти і безумовно погоджуватися з почуттями інших. Даний потенціал також складається з здатності до усвідомлення, розуміння, управління емоціями.

Таблиця 2.

Описові характеристики за методикою діагностики вольових особливостей особистості М. В. Чумакова

Показники	S/SES	K/SEK	M	SD
Відповідальність	0,109	-5,329	4,524	2,319
Ініціативність	-0,363	-4,823	5,592	2,851
Рішучість	0,127	-4,904	4,597	2,257
Самостійність	-0,209	-4,884	4,453	2,257
Витримка	0,714	-4,941	5,220	2,888
Наполегливість	0,558	-5,316	3,924	1,988
Енергійність	-0,051	-5,232	4,506	2,291
Уважність	-0,223	-5,367	4,522	2,383
Цілеспрямованість	-0,676	-5,102	5,233	2,652

За показником «Активне-пасивне відношення до життєвої ситуації» досліджувані визначили ($M=48,549$, $SD=9,878$) рівновагу між песимістичною та оптимістичною спрямованістю на життєві ситуації з відтінками певної неоднозначної оцінки ставлення до життя. Схильність до переважання негативного емоційного фону визначалась характеристиками показника «Бадьорість-зневіра» ($M=46,094$, $SD=6,967$). Характерні втомленість та млявість за показником тону ($M=47,008$, $SD=10,591$) підкреслюють спрямованість до пасивної поведінки, зниження життєвої енергії та визначає загальний рівень втрат особистісних ресурсів.

Рівень генералізованої тривоги як показника шкали «Спокій-тривога» ($M=48,529$, $SD=10,137$) визначає незначно наближену до полюсу тривоги. Окрес емоційного фону респондентів має негативні нотки ($M=46,929$, $SD=12,205$), проте в цілому характеризує у них рівний емоційний тон з можливими проявами втрати емоційної рівноваги. Однак, за частотними показниками окремі досліджувані віддавали перевагу стійкості емоційної поведінки, їм була притаманна неоднозначність спрямованості оцінок у бік будь-якого з полюсів, стійкості чи нестійкості емоційного фону.

При дослідженні прагнень та здібностей до самореалізації, респонденти продемонстрували здатність до прийняття рішень та відповідальності за них ($M=50,253$, $SD=10,601$). Показник «Позитивний-негативний образ власно себе» як індикатор адекватного ставлення до самого себе та соціально бажаного образу особистості показав, що досліджувані критично оцінюють себе та сприймають власне себе з усвідомленням притаманних переваг та недоліків ($M=50,296$, $SD=10,808$).

Дослідження потенціалу самоактуалізації відбувалося за опитувальником САТ Е.Шострома. За показником «Орієнтація у часі» виявлено середній рівень здатності відчувати теперішній час та жити реальними подіями, відчувати цілісність минулого, теперішнього та майбутнього ($M=8,646$, $SD=2,116$). Однак, наявні можливі акцентуації на певних проміжках часу, зокрема розірване, нелогічне та дискретне уявлення подій та спогадів. Показник «Підтримка» дозволяє вимірювати ступень незалежності цінностей та поведінки суб'єкта від зовнішніх впливів, що віддзеркалює потенціал свободи вибору та дій. За нашим дослідженням респонденти демонстрували певну невизначеність у цьому ($M=45,916$, $SD=2,116$). Цінності самоактуалізації ще не впевній мірі усвідомлювались респондентами ($M=10,046$, $SD=2,192$). Важливість особистісного розвитку та унікальність власної особистості, здібності та навичок мали відсторонений, проте перспективний характер їх подальшої життєдіяльності.

Пластичність уявлень про власні цінності реалізовувалась у показнику «Гнучкість поведінки» та відображала готовність до реалізації власних прагнень у тісній взаємодіяльності із оточенням, прийняття адекватний дія по відношення до змін обставин ($M=11,949$, $SD=2,511$). Показник «Сенситивність», що відповідає за здатність рефлексії власних відчуттів та потреб становить середній рівень ($M=6,395$, $SD=1,766$). Показник «Спонтанність» обіймає аналогічний рівень вираженості ($M=6,924$, $SD=1,811$), що відповідає невизначеній палітрі ймовірної та незапланованої поведінки, певного страху та неготовності до відвертого та природнього виразу власних емоцій.

За показником «Самоповага» встановлено пригнічене ставлення до власної особистості, власних сильних сторін та гідних рис характеру ($M=7,418$, $SD=1,885$). Таким самим чином веде себе і показник «Самоприйняття» ($M=10,580$, $SD=2,176$), що заважає певним чином реалізації власного потенціалу особистостям, внаслідок надмірної уваги до зовнішніх оцінок чи поглибленням у аналіз власної діяльності та можливим прийняттям оточуючим світом.

Здатності соціальної адаптації та реалізації потенціалу взаємодії із суспільством відображається у показнику «Контактність» ($M=9,995$, $SD=2,105$), що описує нерозвинуті можливості респондентів реалізації власної особистості на цьому напрямку.

Характерна вираженість творчої спрямованості особистості не має певно вираженого вектору прояву ($M=8,646$, $SD=2,116$), натомість виявляється середні здібності респондентів щодо реалізації творчої складової самоактуалізаційного потенціалу.

Фізичний потенціал формує здатність розвитку фізичної складової здоров'я та усвідомлювати власне тіло як складову власної особистості. Потенціал тіла характеризує особистість на фізично-поведінковому рівні та на рівні інтероцептивних відчуттів. Розглянемо дослідження фізичного потенціалу за опитувальником «Відношення до здоров'я», який був впроваджений Р.О. Березовською.

За контент-аналізом відповідей були утворені групи власного сенсу «здоров'я»: добре самовідчуття та здоровий образ життя, успіх та процвітання, гармонійний розвиток, відсутність больових симптомів, здоров'я – це щастя та здоров'я – найголовніше в житті. Наведемо зміст визначення «здоров'я» для кожної з груп.

Першу групи складали досліджувані, що визначили «здоров'я» як відмінне самовідчуття, дотримання здорового та активного образу життя. Другу групу склали особи, що розуміють «здоров'я» у вигляді можливостей досягнення успіху та власної професійної та соціальної самореалізації. Респонденти, які увійшли у третю групу, підкреслювали важливість гармонійного розвитку фізичного та психологічного здоров'я. Представники четвертої групи розуміли «здоров'я» у якості відсутності больових проявів на симптомів на фізичному рівні. П'ята групи складалась із респондентів, які визначили «здоров'я» як відчуття щастя та радості існування. Нарешті, досліджувані останньої групи визначала «здоров'я» як найголовніше в житті, як загальну цінність та неодмінну складову життєвого перебігу.

Особливості фізичного диференціювалися за інтегральними шкалами: когнітивної, емоційної, поведінкової та ціннісно-мотиваційної, які відображали відповідний психологічний конструкт (табл.3).

Таблиця 3

Описові характеристики за диференційними шкалами дослідження здоров'я

Показники	S/SES	K/SEK	M	SD
Ціннісно-мотиваційна шкала	-3,753	2,115	110,787	20,100
Поведінкова шкала	5,704	2,482	58,851	16,039
Емоційна шкала	1,274	1,019	87,205	19,179
Когнітивна шкала	-3,746	-0,739	65,319	10,199

Показник «Ціннісно-мотиваційна шкала» відповідає за усвідомлення важливості здоров'я у власній ієрархичній системі цінностей, ступінь сформованості мотивації на збереження і зміцнення здоров'я. За показником «Поведінкова шкала» розуміється ступінь відповідності дій та вчинків людини вимогам здорового способу життя. На емоційному рівні визначається оптимальний рівень тривожності щодо здоров'я та вміння насолоджуватися станом здоров'я. Дослідження когнітивного рівню визначає ступінь обізнаності або компетентності людини в сфері здоров'я, знання основних факторів ризику, розуміння ролі здоров'я в забезпеченні активної і тривалого життя. На нашу думку, застосування різнопланових інтегральних показників значно збільшує простір визначення складових структури здоров'я. Тож проводити дослідження впливів, пов'язаних із фізичним потенціалом, вважаємо доцільно за всіма напрямками відтворення даних.

Наступним кроком з'ясовано вплив особистісного рівню на поведінковий, як наслідок прояву та розвитку визначених потенціалів на соціально-психологічні

особливості особистості. Дії з організації життя, як віддзеркалення сукупності здатності та вмінь до вирішення проблемних ситуацій, вказуватимуть на вплив реалізації потенціалів безпосередньо на адаптаційну поведінку досліджуваних.

Визначено інтегральні показники, а саме зовнішня компетенція внутрішньосімейних взаємовідносин та внутрішня компетенція внутрішньосімейних взаємовідносин, зовнішня компетенція матеріального та соціального статусу та внутрішня компетенція матеріального та соціального статусу, зовнішня компетенція валеологічної сфери та внутрішня компетенція валеологічної сфери, зовнішня компетенція професійної діяльності та внутрішня компетенція професійної діяльності.

Найбільші значення компетенції виявлені за показниками внутрішньосімейних відносин. Так, досліджувані проявляли виражену готовність до вирішення проблемних ситуацій у родинному колі як за допомогою зовнішнього впливу на проблему ($M=9,203$, $SD=7,680$), так і за внутрішнім настроєм на можливі конфліктні прояви ($M=9,544$, $SD=9,007$). Наступними за

силою прояву визначені показники компетенції валеологічної сфери: досліджувані високо оцінюють власні внутрішні ресурси ($M=5,170$, $SD=8,595$) та можливості по вирішенню цих проблем, а практичні заходи ($M=2,858$, $SD=9,189$) для поліпшення власного фізичного та психічного здоров'я не викликають сумнівів їх готовності. Досліджувані виявили найбільші рівні проблемних ситуацій за показниками матеріального становища та професійного розвитку, продемонстрували більше внутрішніх ресурсів ($M=2,615$, $SD=5,720$) для подолання проблем професійного становлення, аніж практичної готовності до пошуку розв'язання проблемної ситуації ($M=1,742$, $SD=6,781$).

Найменший рівень компетенції був визначений за показником зовнішньої компетенції матеріального та соціального статусу ($M=0,542$, $SD=6,761$): респондентам виявилось найскладніше приймати рішення стосовно зовнішніх аспектів успіху фінансового розвитку. З мотиваційної та вольової точки зору ($M=2,641$, $SD=6,576$) досліджувані виявилися добре підготовленими до викликів на шляху фінансової незалежності. Однак нестача досвіду та практичних навичок ставала значною перешкодою для соціального та матеріального благополуччя.

Висновки

Таким чином, розкрито особливості підходів до розуміння потенціалу особистості та його зв'язку з основними особистісними та соціальними характеристиками, показано, що в науці не існує єдиного підходу щодо змісту категорії «потенціал»: до людських потенціалів відносять працездатність, працеспроможність, спеціальні здібності, активність та практичний досвід, онтогенетичну рефлексію, часову організацію особистості, особливості її психологічного здоров'я. Окреме місце займає вивчення індивідуально-психологічних та соціально-психологічних ресурсів у структурі потенціалу особистості.

Були диференційовані певні потенціали розвитку особистості – зокрема, вольовий, емоційний, самоактуалізаційний та фізичний.

За індивідуальний рівень був відображений природний, шар психічних властивостей особистості, як підґрунтя розбудови характеру та розвитку особистості. На особистісному рівні розуміємо диференційний та цілісний вплив особистісних психічних властивостей на психологічні особливості адаптаційного потенціалу, які відтворені саме у вигляді вольового, емоційного, самоактуалізаційного та фізичного потенціалів. Вплив особистісного рівню на поведінковий, демонструє наслідок прояву та розвитку визначених потенціалів на соціально-психологічні особливості особистості.

Перспективи подальшого дослідження передбачають теоретичне та емпіричне дослідження внутрішньої структури адаптаційного потенціалу особистості.

References

- Anan'ev, V. A. (2006) *Osnovy psikhologii zdorovia. Kniga 1. Kontseptualnye osnovy psikhologii zdorovia [Fundamental of the psychology of health. Book 1. Conceptual frame work of the psychology of health]* SPb.: Rech, 2006. - 384 s. -SPb.: Piter. - [in Russian].
- Zavatska, N.Y. (2012). *Sotsialno-psykholohichni aspekty adaptatsii molodi do umov rynkovoi ekonomiky [Social and Psychological Aspects of Adaptation of Young People to the Skills of Rink Economies]*. Luhansk : SNU im. V. Dalia [in Ukrainian].
- Leontev, D. A. (2014) *Mirovozzrenie i bytie-v-mire kak osnovaniia reguliatsii [Worldview and being-in-the-world as the basis of regulation]* -M., [in Russian].
- Mamardashvili, M.K. (2012). *Kak ia ponimaiu filosofiiu [As I understand philosophy]*- M.: Progress; Kultura [in Russian]
- Njutten, Zh. (2004.). *Motivaciia, dejstviei perspektiva budushhego [Motivation, action and perspective of the future]*. M.: Smysl / [in Russian].
- Yan K., Berliner A., David C. (2009). Chinese international students' academic stressors in the United States // *College Student Journal*. Vol. 43, issue 4. P. 939-960.
- Philips, L. (2000). *Human adaptation and his failures*. Academic Press, New York and London.
- Seligman, M.E.P., Park N., Peterson C. (2013). *The Values in Action (VIA) Classification of Character Strengths* // *Ricerche di Psicologia*. Vol. 27. № 1. P. 63-78.